

Asia: VN/21673/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) esittää asiantuntijalausuntonaan seuraavaa:

KKV pitää ensiarvoisen tärkeänä ehdotettua muutosta positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain (739/2022) pykälään 24.

Positiivinen luottotietorekisteri luo edellytykset parantaa tiedonsaantia sekä mahdollisuuksia muodostaa kokonaiskuvaa suomalaisten luotonottajien luotoista ja velkaantumiskehityksestä aggregaattitasolla. Erityisesti käsitys paranee sellaisista vakuudettomista kulutusluotoista, joita myöntävät perinteisen pankkisektorin ulkopuoliset rahoituslaitokset. KKV on selvittänyt em. kaltaisia kulutusluottoja (ts. pikaluottoja) useampaan otteeseen vuosina 2019–2022 eri menetelmin ja aineistoin. Tutkimuksen suurena haasteena on ollut se, ettei saatavilla ole ollut rekisteri- tai tilastotietoa tällaisten luottotuotteiden yleisyydestä ja markkinan suuruudesta. Emme siis ole voineet varmuudella sanoa, kuinka isosta markkinasta on täsmälleen ottaen kysymys ja kuinka suuri osa pikaluottoa ottaneista joutuu ongelmiin tai on ongelmissa niiden takia.

Samanaikaisesti kulutusluottosäätelyä on uudistettu useaan otteeseen, ja tarve kattavaan aineistoon perustuvasta näytöstä on ollut suuri sekä lainvalmistelussa että sääntelyn jälkikäteisarviointissa. Positiivisen luottotietorekisterin myötä laajan ja kattavan kulutusluottoja koskevan tilastotiedon saannin mahdollistuminen luo selvästi aiempaa paremmat edellytykset mm. sääntelyn vaikutusten arviointiin.

Nykyisellään laki positiivisesta luottotietorekisteristä sallii tietojen luovuttamisen rekisteristä Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten. Tilasto-keskuksen laatimat aggregaattitason tilastot

eivät kuitenkaan mahdollista tutkimusta, jossa pyritään saamaan tarkempi käsitys esimerkiksi kuluttajien luotonotosta ja velkaantumiskehityksestä yksilötasolla. Tutkijakäyttöön suunnitellut yksilötason aineistot tarjoavat tutkijoille mahdollisuuden vastata sellaisiin tutkimuskysymyksiin, joihin aiemmin ei ole voitu vastata aggregoitu-jen aineistojen avulla, ja joihin kohdistuu laaja kiinnostus silloin kun tarkastel-laan velkaantumisen tilaa ja/tai pohditaan sääntelyn muutostarpeita.

Myös KKV:ssä on tarve tutkimukselle, jonka avulla voitaisiin saada luotettavaa näyttöä esimerkiksi siitä, miten ja millaisilla luotonottohistorioilla kuluttajat ajautuvat maksuviiveisiin. Tämä edellyttää tutkimusaineiston, jossa voidaan havaita kuluttajien käytöstä ajassa, ja johon voidaan yhdistää tausta-muuttujia. Tilastokeskuksen käyttäminen tutkimusaineistojen tarjoajana mahdollistaa sekä tämän että myös Tilastokeskuksen jo olemassa olevien aineistojen hyödyntämisen osana tutkimusta. Nämä olemassa olevat aineistot sisältävät kattavia tietoja ihmisistä ja yrityksistä. Kattavat taustatiedot auttavat tutkijoita ymmärtämään velkaantumista ja siihen liittyviä ilmi-öitä syvällisemmin. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin yhdistettävyyys muihin olemassa oleviin tutkimusaineistoihin mahdollistaa myös velkaantumisen huomioinnin muita yhteiskunnallisia kysymyksiä tutkittaessa.

KKV ei usko, että tietoturva vaarantuisi lakimuutoksen seurauksena merkittävästi, jos lainkaan. Yksilöiden ja yritysten tunnistaminen on tiukasti kiellettyä, ja datan käyttöön liittyvillä käytännöillä vahvasti estetty. Pääsy aineistoihin tapahtuu joko Tilastokeskuksen tiloista tai turvallisesti varmistetussa verkossa etäyhteyden kautta. Järjestelmä, jossa tutkimustuloksia käsitellään, ei ole yhteydessä internetiin. Tutkimustuloksia saa järjestelmästä käyttöönsä vain Tilastokeskuksen tarkistettua ne yksityisyydensuojan rikkomisen välttämiseksi. Sen lisäksi että järjestelmä pyrkii estämään tahalliset ja tahattomat väärin-käytökset käytännöllään, sopimusrikkomus olisi sekä yksittäisille tutkijoille että myös sopimuksen solmineille organisaatioille potentiaalisesti katastro-faalinen, mikä entisestään karsinee yksityisyydensuojan vaarantumisen riskiä.

Nähdäksemme lakimuutosehdotus tarjoaa tutkijoille kyvyn vastata useisiin kiinnostaviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, jotka liittyvät suorasti tai epäsuorasti luottoihin. Toisaalta lakimuutoksen negatiiviset vaikutukset liittyvät pääsääntöisesti Tilastokeskuksen jokseenkin nouseviin kustannuksiin, jotka tutkijakäytön maksut osittain kattavat. Mahdolliset yksityisyydensuojan vaarantumiset ovat erittäin epätodennäköisiä.

Järvelä Katja
Kilpailu- ja kuluttajavirasto